

Mae'n wanwyn ... ond mae'r gaeaf yn dod

Yn yr erthygl hon mae Aled Davies yn ymateb i ddatganiad y Canghellor yn ei gyllideb ar gyfer y gwanwyn, a'r cynnydd mewn pris ynni a ddaeth i rym ar Ebrill 1af, gan gloriannu effaith hynny ar aelwydydd tlotaf ein gwlad, a sut gall yr eglwys ymateb i'r pwysau cynyddol ar deuluoedd Cymru.

Wrth gyhoeddi ei Ddatganiad Cyllidol ar gyfer y gwanwyn ddiwedd Mawrth, dywedodd y Canghellor, Rishi Sunak, ei fod am 'geisio lleddfu'r costau cynyddol ar aelwydydd y wlad', ac o'r herwydd y byddai'r trothwy yn codi ar gyfer y swm y mae pobl yn ei ennill cyn talu Yswiriant Gwladol ac y byddai'r dreth ar danwydd yn cael ei thorri 5c y litr am 12 mis. Mae hyn mewn ymateb i'r gofid cynyddol gan bobl am y cynnydd sylweddol mewn costau byw yn sgil y ffaith fod pris ynni, tanwydd a bwyd yn codi ar gyfradd lawer iawn uwch na'r cynnydd mewn cyflogau. Bu cryn feirniadaeth gan y gwrthbleidiau a sylwebyddion gwleidyddol nad oedd hynny'n mynd yn ddigon pell, yn wyneb y cynnydd digynsail mewn prisiau tanwydd ac ynni ar hyn o bryd. Mae nifer o elusennau dyled a thlodi hefyd wedi mynegi consŷrn gwirioneddol y gall miliynau o bobl fynd i drafferthion, ac y bydd y mwyaf bregus mewn cymdeithas yn dioddef. Mae llawer eisoes wedi darogan y bydd yn rhaid iddynt ddewis rhwng bwydo'r teulu neu wresogi'r aelwyd, ac mai plant a'r henoed fydd yn dioddef fwyaf.

Ar Ebrill 1af eleni gwelwyd cynnydd sylweddol mewn prisiau ynni – rhwng 40% a 55%, gyda'r posibilrwydd cryf o gynnydd cyffelyb eto yn yr hydref. Mae hyn yn ychwanegol at sawl cynnydd arall dros y flwyddyn ddiwethaf, gyda phrisiau trydan, nwy ac olew wedi cynyddu 60–80% yn barod. Mae pris tanwydd car hefyd wedi codi 45% yn y 12 mis diwethaf, a'r bygythiad o brinder olew oherwydd y rhyfel yn Wcráin yn dwysáu'r broblem honno. Gyda chostau cwmnïau sy'n cynhyrchu nwyddau hefyd yn codi, fe welwyd cynnydd uwch na chwyddiant mewn prisiau bwyd ac offer i'r cartref. Ac er bod chwyddiant wedi codi'n sylweddol (6.2% ym Mawrth 2022), nid yw

cyflogau yn gyffredinol wedi dilyn hynny (cyfartaledd y cynnydd yn 2022 yn 2.4%), ac felly mae'r pwysau ar aelwydydd yn heriol i lawer ar hyn o bryd.

Daeth rhybudd eisoes gan Dr Steffan Evans, pennaeth polisi Sefydliad Bevan, a ddywedodd, 'Mae'r cynnydd mewn chwyddiant i'r lefel uchaf ers 40 mlynedd yn debygol o arwain at y cwmp mwyaf mewn safonau byw ers cyfnod diwedd yr Ail Ryfel Byd. Y cyfuniad o'r costau yma i gyd yn cynyddu sy'n rhoi pwysau ar deuluoedd. Rydyn ni'n amau y bydd yna gynnydd yn nifer y bobol fydd yn gorfod lleihau eu defnydd o'r eitemau hanfodol. Ond mae yna ofid hefyd fod pobl yn mynd i ddyled efo rhai o'r costau uwch yma, fydd yn rhoi pwysau pellach ar deuluoedd adeg yr hydref nesa, wrth gofio y bydd costau'n cynyddu'n fwy eto bryd hynny.'

Ydy, mae'r gwanwyn ar ddod, a bydd llai o angen am wres ac ynni, gobeithio, ond fe ddaw'r gaeaf a'i dywydd garw eto, gyda chynnydd sylweddol arall yn cael ei ddarogan bryd hynny, all fod yn heriol i filiynau o aelwydydd. Mae heriau hefyd yn wynebu'r sector amaeth a chefn gwlad yn sgil y codiadau hyn. Yn ôl Aled Jones o NFU Cymru, 'Mae costau gwrtaith wedi dyblu mewn blwyddyn a phris bwyd anifeiliaid wedi cynyddu 60%, tra mae'r digwyddiadau yn Wcráin bellach yn cyfyngu ar y cyflenwad o gynhwysion crai. Mae'r ansicrwydd yn cael effaith anorm ni i gyd, ac rydym yn ymwybodol fod rhai ffermwyr yn brwydro i dalu'r biliau.'

Ein hymateb ni

Fel Cristnogion, mae galwad cryf arnom i sefyll gyda'r bregus a'r gwan, ac mae gennym draddodiad cryf o wneud hynny. Mewn cyfnodau o galedi, gwelwn gymunedau'n closio at ei gilydd, ac yn aml mae'r eglwys fel 'hyb' yn y canol – yn cynnal banciau bwyd, yn cludo prydau bwyd i aelwydydd, ac yn cynnig cefnogaeth ymarferol ar gyllidebu a rheoli dyled. Mae'r eglwys hefyd yn llais cydwybod sy'n gallu herio llywodraethau i greu gwell

cymdeithas ar gyfer pawb. Gall pob un ohonom wneud gwahaniaeth. Gallwn i gyd ymdrechu i fod yn gymdogion da – gan geisio bod yn effro i sefyllfaoedd o dlodi yn ein cymunedau. Yn aml, bydd yr oedranus yn ceisio byw heb wres neu golli prydau bwyd, a phlant yn dioddef oherwydd diffyg maeth a dillad addas. Mae cyfrifoldeb ar bob un ohonom i fod yn effro i sefyllfa ein cymdogion yn lleol, a gall gweithred gudd o garedigrwydd wneud gwahaniaeth mawr yn aml.

Mae ambell eglwys wedi mentro agor drws y festri yn ystod y dydd, er mwyn cynnig lle cynnes, paned a chawl maethlon, ac osgoi cael pobl mewn unigrwydd ac oerfel yn eu cartrefi. Gallwn hefyd lobio ein Haelod Seneddol lleol a'r Aelod o Senedd Cymru i frwydro dros gynhaliadau ddigonol i'r rhai sy'n brwydro gyda thlodi, gan roi pwysau i godi gwerth credyd teuluol a buddiannau angenrheidiol. Gallwn gyfrannu at fanciau bwyd drwy ollwng nwyddau wrth siopa yn yr archfarchnad neu gyfrannu i elusen fel Shelter, sy'n cynnig cefnogaeth i'r rhai sy'n colli eu cartrefi. Mae'r elusen yn

rhagrybuddio y gall miloedd golli eu cartrefi yn y chwe mis nesaf wrth i bobl fethu talu rhenti a biliau gwres, gan roi mwy o bwysau ar yr elusen bwysig hon. Ewch i www.sheltercymru.org.uk am fwy o wybodaeth. Os oes gennym dai capeli ar osod, mae llawer y gellir ei wneud i ofalu bod y cartref hwnnw mor glyd ac ynni-effeithlon ag y

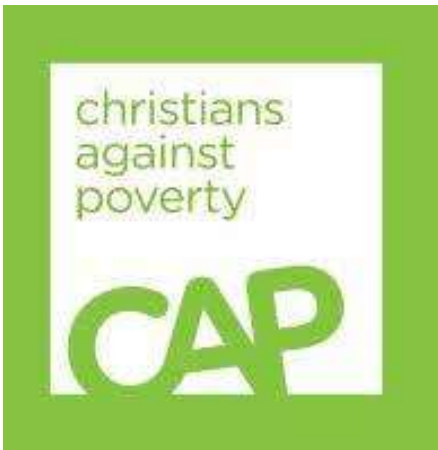
(parhad ar y dudalen nesaf)

Mae'n wanwyn ... ond mae'r gaeaf yn dod

(parhad o dudalen 1)

gall fod, a chofiwch y gall tenantiaid yn aml hawlio grantiau i wella effeithlonrwydd ynni eu cartrefi yn rhad ac am ddim.

Gyda'r cynnydd mewn costau, mae disgwyl y bydd llawer yn mynd i ddyled dros y misoedd nesaf. Elusen flaengar sy'n arwain ar reoli dyled yw CAP (Christians Against Poverty), ac maent yno i gynnig cefnogaeth ac arweiniad. Mae llawer o wybodaeth a chyngor ar gael ar eu gwefan: www.capuk.org

Un cynllun arbennig dan nawdd CAP yw Hope Pantry, ac yn ddiweddar ymwelodd Gethin Rhys o Cytûn â'r prosiect ym Merthyr Tudful, sy'n rhan o gynllun Eich Pantri Lleol. Mae drws disylw ar ymyl capel trawiadol Hope yng nghanol Merthyr yn arwain at y siop groser leol. Ond nid siop gyffredin mohoni o gwbl. Mae Hope Pantry yn cynnig gostyngiadau hael iawn i aelodau'r cynllun, â'r stoc yn y siop yn cael ei roi gan elusen Fareshare. Yn ychwanegol at hyn, gall aelodau godi ffrwythau, llysiau a bara ffres sydd angen eu defnyddio'n fuan yn rhad ac am ddim. Mae'r Pantri felly'n gwneud cyfraniad mawr at fynd i'r afael â gwastraff bwyd a'i gost amgylcheddol yn ogystal â threchu tlodi. Ceir mwy o fanylion am y cynllun ym mwletin Cytûn drwy ymweld â'r wefan: www.cytun.co.uk.

Bydd llawer o eglwysi yn gysylltiedig â banciau bwyd a phrosiectau sy'n cynnig cefnogaeth ymarferol i bobl mewn tlodi. Mae'r [Trussell Trust](http://www.trusselltrust.org), sy'n rhedeg llawer o'r banciau bwyd, newydd ddechrau ymgyrch i geisio dileu'r angen am fanciau bwyd. Cyhoeddwyd adroddiad ganddynt yn dwyn y teitl 'State of Hunger', sy'n gosod her i geisio dileu tlodi bwyd yn ein gwlad. Mae'r adroddiad yn datgelu'r tlodi eithafol a wynebier gan bobl mewn banciau bwyd, gyda dim ond £248 y mis ar gyfartaledd i geisio byw. Mae angen i'r arian hwnnw dalu

am gostau ynni a dŵr, treth y cyngor, bwyd a hanfodion eraill. Byrddwn yr adroddiad yw fod hynny'n annerbyniol, a'i bod yn bryd newid – a dim ond wrth i ni godi ein lleisiau gyda'n gilydd i alw am roi terfyn ar yr angen am fanciau bwyd y bydd hynny'n bosibl.

Mewn datganiad, meddant, 'Mae ein hymchwil yn dangos bod angen i un o bob chwech o bobl sy'n derbyn Credyd Cynhwysol ymweld â banc bwyd o leiaf unwaith y mis, ac mae bron i 2 filiwn o bobl yn mynd heb fwyd ar hyn o bryd. Dyma wir effaith y cynnydd ym mhreis bwyd i bobl ar yr incwm isaf – pobl sydd eisoes yn wynebu penderfyniadau amhosibl fel gwresogi neu fwyta, gyda llawer yn gorfod ysgwyddo dyled dim ond i oroesi.

'Yn Natganiad y Gwanwyn, mae'r Canghellor wedi gwrthod galwadau i gefnogi pobl sydd eisoes yn wynebu penderfyniadau amhosibl. Nid yw cadw budd-daliadau ar gyfradd mor beryglus o isel yn rhoi unrhyw sicrwydd i bobl sy'n cael trafferth i fforddio'r hanfodion, a bydd hyn yn gorfodi llawer mwy o bobl i droi at fanciau bwyd. Mae angen gweithredu ar unwaith i gryfhau ein system nawdd cymdeithasol.' Ewch i www.trusselltrust.org i gael mwy o wybodaeth.

Mae'r elusen [Splice](http://www.splice.org.uk) yn gweithio gyda theuluoedd sy'n ei chael hi'n anodd cael dau ben llinyn ynghyd yn ardal Pen-y-bont ar Ogwr. Maent yn poeni fod chwyddiant yn gorfodi teuluoedd i wneud dewisiadau amhosib. Meddai'r cydlynnydd Tracey Morgan, 'Mae prisiau'n cynyddu, ac mae ein teuluoedd yn gweld hynny. Hyd yn oed y teuluoedd sy'n gweithio. Maen nhw'n gorfod gwneud y dewis – p'un a ydyn nhw'n cynhesu'r tŷ neu'n bwydo eu plant.'

Tlodi Digidol

Yn ychwanegol at dlodi bwyd a thanwydd, cyfeirir hefyd at broblem gynyddol tlodi 'digidol', neu dlodi drwy ddiffyg cyswllt â'r we. Yn ddiweddar, bûm mewn cyfarfod rhithiol ar ran Cytûn, o dan nawdd Llywodraeth Cymru, yn trafod broblem argyfwng tlodi digidol. Cadeiriwyd

y cyfarfod gan Jane Hutt AS, ar ran Llywodraeth Cymru, sy'n ceisio datblygu strategaeth i ofalu bod pob cartref yn gallu cael mynediad i'r we, er mwyn rhoi cyfleoedd cyfartal i bawb. Mewn oes pan mai dim ond ar y we y gellir gwneud cymaint o bethau, mae methu cael mynediad ato'n dod â'i siâr o heriau ac anawsterau. Mae llawer o gartrefi heb fodd o dalu am gysylltiad â'r we, a nifer na fedrant fforddio gliniaduron a chyfrifiadur cyflym.

Cafwyd adroddiadau am blant yn methu yn eu haddysg oherwydd nad oedd cyfrifiadur ar yr aelwyd, neu efallai ddim ond un cyfrifiadur rhwng mam a dad a phedwar o blant – a phawb yn gorfod cwffio am amser i'w ddefnyddio. Bellach, mae gwaith cartref i blant yn dibynnu ar ymchwilio ar y we, a chlywyd am blant yn gorfod gwneud eu gwaith ar ffôn symudol araf, a hynny yn ei dro yn amharu ar eu haddysg. Ac mewn byd lle mae plant yn cymdeithasu â'i gilydd drwy apiau fel Instagram mae'r rhai nad ydynt yn berchen ar ffonau clyfar yn cael eu heithrio o'r cylch ffrindiau hwnnw.

Yn yr un modd, i oedolion, mae'r gallu i brynu ar y we er mwyn cael y fargen orau, neu dalu biliau drwy ddebyd uniongyrchol er mwyn cael y fargen orau, yn heriol i gynifer. O'r herwydd, mae'r rhai tlotaf mewn cymdeithas yn aml yn gorfod talu prisiau uwch, yn methu cofrestru ar gyfer buddiannau a chefnogaeth sydd i'w cael ar y we. Gobaith y Llywodraeth yw creu partneriaethau i roi cyfle a mynediad i'r we i gynifer â phosib. Bydd rhai eglwysi'n rhedeg clybiau gwaith cartref ar ôl ysgol, lle mae plant yn cael diod a bisged, a chyfle i ddefnyddio gliniadur i wneud eu gwaith cartref. Mewn cyfnod lle mae llawer o gapeli wedi gosod y we ar gyfer Zoom, tybed oes 'na gyfle yma i fod yn genhadol ac ymestynol? Yn aml iawn, mae modd cael gliniaduron am ddim i ddiben cymdeithasol.

Wrth edrych tua'r dyfodol, gobeithiwn am wanwyn tyner, am ddiwedd ar ryfel yn Wcráin, am lai o bwysau a defnydd ar ynni ffosil, ac y gwelwn yr argyfwng tanwydd ac ynni yn lliniaru. Ond y realiti yw y daw'r gaeaf yn ei dymor, ac mai cynyddu fydd y prisiau, ac mai ymdopi a delio â phrisiau uwch fydd raid, gan geisio bod mor ofalus a darbodus ag y medrwn. Bydd hyn hefyd yn helpu gyda'r argyfwng newid hinsawdd yn y pen draw.

Rhown y gair olaf i Paul, a'i anogaeth i'r Cristnogion yng Ngalatia: 'Helpwch eich gilydd pan mae pethau'n galed – dyna mae "cyfraith" y Meseia yn ei ofyn. Dylai pawb yn syml wneud beth allan nhw.'

Galatiaid 6: 2,4, [bibl.net](http://www.bibl.net)